

NOMINERADE TILL
LILLA AUGUSTPRISET

2022

VI STÖDJER AUGUSTPRISET

Elite Hotels

Som ett svenskt företag verksamt bara i Sverige vill vi vara med och stötta en positiv utveckling för svensk litteratur.

Vi vill bidra till att lyfta det skrivna ordet för alla åldrar, då vi är övertygade om att litteratur öppnar ögonen för andra världar än den egna.

Elite Hotels är därför en stolt sponsor av Lilla Augustpriset och Augustpriset.

JURY

JOHN HÄGGBLÖM, juryns ordförande, är förläggare och manusutvecklare på Bokförlaget Forum. Han började som redaktör på Forum år 2004.

EVA BOSTRÖM är lärare och har arbetat som det i över 20 år. Hon brinner för litteratur och att få människor att läsa. 2006 startade hon bloggen Boktokig och hon finns även på Instagram-kontot med samma namn. Tidigare var hon bokrecensent på tidskriften Amelia.

MARIA FRENSBERG är författare och har skrivit ett tjugotal böcker för barn och unga. Hennes senaste bok är vuxenromanen *Dag före röd dag*, från 2021. Tidigare har hon undervisat i svenska på gymnasiet.

ALEX HARIDI är författare och dramatiker, framför allt verksam inom film och TV. Han har bland annat skrivit manus till *Blå ögon*, *Störst av allt* och *Kärlek och anarki*. Som skönlitterär författare debuterade han 2015 med ungdomsromanen *Huset mitt emot*. Han är även ordförande för Sveriges Dramatikerförbund.

ANNA NORDLUND är docent i litteraturvetenskap vid Uppsala universitet. Hon har gett ut ett flertal böcker, bland annat *Selma Lagerlöf: Sveriges modernaste kvinna* (tillsammans med Bengt Wanselius, 2018) och *Svenska hjältinnor: 100 berättelser om smarta, starka & modiga kvinnor* (tillsammans med Colette van Luik, 2019). Tillsammans med Ann Boglind står hon för idé och urval till antologin *En bro av poesi* som Svenska Akademien skänkte till alla sexåringar hösten 2021.

INNEHÅLL

- 4 JURY
- 8 FÖRORD
- 11 ALI ALONZO
Döden i Rom
- 27 VANJA JAKOBSSON
Vykort från vecka 3
- 43 JULIA KAPLAN
Högt gräs
- 49 AMELIE TOTTIE MATOUSEK
En bukett med nejlikor
- 59 KARNA MÅRTENSSON
Tankar under päronträdet
- 67 EMILIA PIOTROWSKA
På motorcykeln, alldeles för nära helvetet

SVENSKA FÖRLÄGGAREFÖRENINGEN

STOCKHOLM 2022

© RESPEKTIVE FÖRFATTARE

OMSLAG & GRAFISK FORM: LUKAS MÖLLERSTEN

TYPOGRAFI: GARAMOND

TRYCKT HOS LINDEROTHS TRYCKERI, VINGÅKER 2022

ISBN: 978-91-985733-8-1

FÖRORD

EN BERÄTTELSE BYGGER ofta på en stark idé, något som författaren har burit på länge. Det kan vara något man funderat på, något som gör en glad eller något som gör en riktigt förbannad. Ett ärende som man vill utforska. I en text kan man dra det här till sin yttersta spets – se vad som händer när det går riktigt bra och när det går riktigt dåligt.

Men en berättelse som griper tag i läsaren behöver inte bara bygga på en bra idé, den måste också ha karaktärer som man bryr sig om – att karaktärerna blir människor av kött och blod som man måste få veta hur det går för. Och en god berättelse behöver ha ett språk som inte bara förmedlar handlingen utan även tillför ytterligare ett värde. Meningar och uttryck som läsaren kan smaka på, fundera på och citera.

Lilla Augustpriset instiftades 1994 och brukar kallas för en plantskola för blivande skribenter. Författarna till de texter som i år är nominerade har alla utforskat en stark idé, de har gestaltningen naturligt och de använder ett språk bortom det habila som annars är så vanligt idag. Vi i juryn hade livliga diskussioner om texterna som vi inte alltid tolkade på samma sätt – precis som det ska vara med en riktigt bra text. Vi berördes, vi upprördes och vi fick bilder som vi burit med oss under vårt arbete. Och som vi kommer att bära med oss länge till.

Det är berättelser där det i många fall får skava lite, så som livet faktiskt gör.

Trevlig läsning!

John Häggblom, juryordförande

ALI ALONZO

Döden i Rom

I platsen finns det en sanning men i händelserna finns det en fiktion

Introduktion

Den starkaste drogen jag tagit var att bli överkörd av en bil. Eller, jag skulle nog inte kalla det jag utsattes för för en överkörning, bilen var aldrig över mig, jag var aldrig under den. Bilen krockade med mig och sköt iväg mig. Bilen puttade mig hårt och injicerade adrenalin till varenda nerv i min redan då utsvultna kropp. Det finns en chans att jag skrämde bilföraren när detta hände, det finns en chans att jag skrämde min hund när detta hände (han är oskadd). Efter att jag fallit, och efter att jag låtit mitt ben och min hud dras längs med asfalten i några sekunder ställde jag mig upp tvärt. Bilföraren slängde sig ur bilen i chock, frågade om jag var okej, varpå jag svarade »JA, SORRY,

DET VAR NOG MITT FEL«, för att sedan sätta på tonårsröjig psykedelisk rock och springa därifrån med en ny energi. Det var som om jag var på ecstasy fast det var rent, naturligt, kroppsligt och utan ryckiga, tjackiga uttorkande sidoeffekter. Jag kände ingen smärta överhuvudtaget de kommande fyra timmarna, trots det relativt stora och djupa köttår som sträckte sig över mitt ben. Jag upptäckte inte såret förrän jag ställt mig i duschen i vår källare. Jag duschade i vår källare för att fyra utsvulna polacker var tvungna att renovera vårt badrum. Renovera känns som ett så estetiskt laddat ord; de lagade det, badrummet var trasigt. Jag hoppas de fyra utsvulna polackerna fick en värdig lön och jag hoppas att jag inte var så otrevlig mot dem mitt i min tonårshormondimma. Jag hade gärna kolliderat med en bil igen, men no time is like the first time. Det renaste ruset från en drog kan bara kännas av en gång. Men det rörde sig inte om masochism. Jag njöt inte av smärtan, jag kände ingen smärta, att njuta av endorfinerna våld orsakar är inte masochism. Det gör väl alla? Det är det som är grejen med endorfiner. Jag njuter när jag skadar mig men inte på grund av smärtan utan på grund av det köttsliga nöjet med det. Jag älskade att kastas längs med asfalten av en bil just på grund

av avsaknaden av smärta, även om jag rent fysiskt skadades mycket. Hjärnan var intakt, om än inte starkare. Jag lärde mig någonting den dagen.

Men om man ska kringgå metaforer och språk-lekar så är den starkaste drogen jag tagit fentanyl.

Du undrar kanske hur vacker utsikten var? Hur fint det var att se ut genom fönstret? Det kändes som om början på ett obehagligt familjedrama. Allt var perfekt.

första gången

När Edward spydde under morgonbönen var det en mekanisk, tvångsmässig och unison rörelse. Ingenting rann. Ingenting forsade. Det var som om han nös och en enhet spya sköts ut ur halsen rakt in på psalmbokens sidor framför honom. Lite av magsyran skvätte på en av de duktigare, möjligtvis yngre katolska flickornas ben framför. Hon yttrade ordet *ew* precis så svagt att prästen inte hörde. Det verkade som ingen lade märke till händelsen. Morgonbönen fortsatte som vanligt. Senare på klostrets takterrass kom Edward uppspringande med en viss stolthet i ögonen. »Jag har precis onanerat i en klostertoilet«, sa han och flinade. Av någon anledning försökte vi maximera vår synd när vi be-

fann oss på ett kloster, som om det var vår dionysiska rätt, vårt hedonistiska uppdrag. Vi köpte vin i matbutiker, vilket självklart kändes åldersmässigt anakronistiskt då vi endast var sexton år gamla och vi delade på en ecstasytablett nästan varje dag precis efter middagen, vilket nu självklart känns helt efterblivet med tanke på våra så kallade långvariga serotoninnivåer och den ofantliga mängden vätska vi svettades ut medan vi under dagarna promenerade genom Rom från kyrka till kyrka. Men vi älskade Rom, vi älskade maten, vinet, knarket, takterrassen, kyrkorna, alla munkar vi talade med, nunnornas sång, det lilla altaret i vårt rum, våra bönestunder varje natt 01:00 när vi fortfarande var höga, fulla eller båda. Det fanns inget ironiskt med de bönestunderna, det kan vara svårt att tro att vi var genuina men det var vi. Vi bad direkt till en gud vi visste fanns, hörde oss, och förlät oss. Dessutom blev rosenkransens transliknande upprepan- de mycket mer meditativ i det tillståndet vi befann oss. Självklart finns det ånger och skam, speciellt kring romantiseringen av allt i efterhand, och de åren som kom efter, då bruket relativt eskalerade in i ett stadie man kan kalla »icke-önskvärt«. Men just de dagarna i Rom var vi sexton, och allt var värt det.

Edward spyrd aldrig på ett normalt sätt, en annan gång i centrala Stockholm, eller vid Fridhemsplan, spydde Edward ren glass, jag förstod först inte att han spydde, det bara rann glass ur munnen. Här krävdes ingen ansträngning, Edward öppnade endast munnen och lät vaniljglassen rinna ut som om den gömt sig i munnen hela tiden. Glassen var en groda som satt i hans kinder och hoppade ut så fort den fick chansen.

Edward berättade för mig en gång att anledningen till att bebisars spya ofta var en solid, intakt klump var för att bebisar endast drack mjölk, och när mjölk kom i kontakt med magsyra så klumpade den sig, den curdlade, alltså hade bebisen skapat ost i magen och spytt upp den igen. Två gånger har Edward spytt rakt ner i en pissoar. Den senare av gångerna med en man bredvid sig som talade i telefon. Inte en man som urinerade bredvid honom, utan som bara stod där, i kostym, med blicken över pissoarerna. Han försökte diskret och fylld av en äckelblandad förundran beskriva vad han sett framför sig till sin kamrat på andra sidan telefonen genom en viskning. Han misslyckades att hålla viskningen hemlig; Edward hörde allt. Den första pissoarspyan utspelade sig på en nergången karaokebar i Hässelby Gård. Det var en röjig bar,

termen »sunkbar« känns nästan för normal och svag för att korrekt beskriva stämningen. Det var inte en fin skara högfungerande alkoholister och gymnasieelever som hade hittat billig öl – det var narkomaner, smuts skrik och svett.

Folk kunde varken gå eller lämna bordet med unga, vackra pojkar ensamma. Det stod fem polisbilar runt lokalen sekunden den stängde, som någon form av allmän praxis. Karaoken leddes av en dragqueen i femtioårsåldern med kladdiga, tjocka lager slarvigt och svettigt smink som jag hade beskrivit som cakey ifall jag var engelsktalande. Hon var övertygad om att hon kände mig och skrek medan hon svepte sina svettiga armar runt mig när jag klev in genom dörren. Hon blev rätt stött när jag erkände att jag inte kände igen henne. En annan kvinna i femtioårsåldern, som inte var en dragqueen – men däremot kraftigt berusad – viskade i mitt öra att hon inte bar trossor och undrade ifall hon kunde komma hem till oss unga pojkar på efterfest. Hon informerade oss även om att hon varit vaken i tre dygn för att någon erbjudit henne amfetamin, hon skulle aldrig köpa det själv, men bjuds det så bjuds det, vad ska man göra.

I denna miljö tyckte Edward självklart att det var fullt lämpligt att beställa en dry martini. Den var

gråaktig, grumlig, i ett smutsigt glas – endast med två oliver, jämt antal, oacceptabelt – och tjockare än den bör vara utan att vara iskall. Det var som om det var bitar i den, partiklar, som ett ofiltrerat naturvin, grumligare, osynliga avlagringar. Det var en mystisk vätska Edward fått framför sig, som han bestämde sig för att svepa. Denna grumliga, gråaktiga vätska beblandade sig med de tre ölen Edward redan hade i magen, vilket triggade en uppstötning. Edward sprang rakt in på toaletten.

Incidenten i kapellet inträffade under vår resas första morgonbön. Troligtvis på grund av mdma, överdriven alkoholkonsumtion samt vätske- och sömnbrist. Dagen innan hade vi anlänt i Rom, vid en behaglig tidpunkt, strax innan lunch. Dagen vi anlände var även Edwards födelsedag. Vi hade åkt tidigt på morgonen och kommit fram strax innan lunch. Efter att vi packat upp hade vi ivrigt smakat på den varma friheten som vi vid denna ålder var så ovana vid. Vi köpte varsin aperol spritz i plastglas för vi hade fått för oss att det var något man skulle göra, vi köpte pizza ur charkdisken på en mataffär och åt den vid trottoaren med varsin

flaska öl. Allt detta var så otroligt främmande, att synda så öppet, det var som om vi växt upp endast inom loppet av några sekunder.

Vi fick se hotellrummen på klostret vi bodde på, de var mycket större än vad vi trodde. Två toaletter. En lång korridor intill sovrummet, en korridor fylld med tre soffor på rad. Rummet var förvirrande i all ärlighet, men vackert och stort. Fönstret var perfekt för att röka ur. Takterrassen var även den perfekt, stor, underbar utsikt, en utsikt som målades ännu mer underbar med de rosa glasen mdma omringar ens ögon med. Takterrassen var perfekt sval för natten. I retrospekt ångrar jag att vi inte åt fler luncher där, vi borde tagit med oss bröd och ätit frukost där. Jag ångrar mycket, men vi kunde lita på takterrassen under nattens yngre timmar. Fram till midnatt var den vårt hem.

Den svenska prästen som följt med oss från St. Eugenia – Pater Joakim – satt uppe vid midnatt och berättade om sitt liv innan han blev präst, om den svarta rosen han tatuerat in när han var nitton, och om gången han såg Sonic Youth live och tyckte förbandet var för experimentella.

Vid midnatt gick Pater Joakim och la sig, då var alla tvungna att gå ner från taket, vi fick inte störa nunnorna sas det, då satt vi uppe i våra rum, of-

tast hela natten, och steg upp morgonen efter utan problem. Det var sjukligt, hur vi klarade oss, hur vi var döva gentemot våra kroppars behov utan konsekvenser, vi var oövervinnerliga.

Ondskan

En askkopp fylld med din mormor

»Må hela min familj och alla jag någonsin älskat dödas och torteras med lager och lager av smärta och blod. Få det att ta lång tid och få dem att dö med de mest rädda ansikten. Få mig att se det här, snälla. Låt mig inte vända mig bort, inte för en sekund.«

Han läste högt för mig där han stod framför katedralen, röken från hans cigarett svävade fortfarande i luften framför honom. Den skiten han läste var alltid fruktansvärt mörk och vriden. Jag hostade och hånade. Han tittade på mig och föreslog att vi skulle börja gå till höger, förbi piazzan. Han stängde boken och började röra på fötterna. Jag följde. När vi väl kom fram till caféet han pratat om ett tjugotal gånger sedan jag kom hit till Rom satte vi oss ner. Han beställde två espresso och sedan två till. Som Tequila beställd av en tjugouårig flicka en fredagskväll hällde han dem i halsen, utan respekt för dess temperatur. Mina koppar var fortfarande

fulla framför mig. Jag har inte vågat röra dem ännu. Jag har bränt munnen och halsen så många gånger av att ha druckit och ätit saker för snabbt att jag nu var för långsam och försiktig för mitt eget bästa, ändå behövde kaffet mer tid att svalna. Jag drack det så småningom och medan jag väntade fortsatte Ali att läsa ur boken han hade med sig.

»Få alla mina goda vänner att ta livet av sig av omogna skäl i deras enorma badrum, gråta in i sina speglar med mycket blod och smärta och hålla ett dåligt äpple i famnen. Gör det ansträngande och få det att vara länge, länge. Gör det väldigt pinsamt, oh herre, låt mig titta på det också. Låt mitt enda barn skadas vid födseln, döda min fru under förlösningen så att jag hatar mitt barn och gör hans liv ännu mer eländigt än livet för ett normalt barn.«

Jag förstod inte detta. Jag kunde inte tolerera saker som skrevs bara för att vara provocerande eller äckliga. Jag var inte ens i närheten av att förstå konsten Ali tyckte om att konsumera, den äcklade mig. Det som också äcklade mig var hans tendens att romantisera livet, alltid agera som om han var huvudpersonen i sin egen film. Med sina mönsterrade skjortor, långbrännande cigaretter och dramatiska läsningar av flashiga, djupa böcker helt enkelt för att försöka få folk att uppfatta honom

som en viss typ av person. Tillvaron var aldrig riktigt oskyldig för honom och han vägrade uppfattningen att alla andra hade missförstått världen precis som han, alla levde i samma grad som han. Jag tror inte ens att han gillade böckerna han läste själv, verkligen. Efter caféet begav vi oss mot en annan katedral. Han köpte cigaretter i en liten butik på vägen dit. Han räckte mig en av cigaretterna och tände den åt mig. Jag rökte den, jag köper aldrig mina egna. Vi kom fram till Basilica Di Santa Maria Maggiore, jag gömde kniven som jag hade i fickan bakom en av papperskorgarna utanför kyrkan. Vi stod i kö. Flygplatser och kyrkor, de mest bevakade platserna på jorden. Väl inne såg vi det stora, tomma, vackra, blanka golvet, pelarna och väggarna och taket. Var tionde meter eller så fanns det små kapell och områden avsedda för bön utspridda bredvid byggnadens stora huvudområde. I slutet av denna kyrka hängde jungfru Maria. En liten tavla omgiven av guld, formade till olika ljushållare, tjocka tavelramar och diverse syfteslösa dekorationer. Detta och den fullsatta presentbutiken fick det att verka som om Mammon hade smugit sig in i de katolska templen igen. Jag och Ali slog oss ner på en av de många bänkarna där inne, nästan andfådda.

»Det är vackert här, mycket större än någon av kyrkorna där hemma.«

»Nej, det är det inte, det gör mig sjuk«, sa Ali och tittade mot mig med tristess i ögonen.

Jag suckade. »Jo jag vet att du hatar avsikten men om vi lägger det åt sidan ett tag måste du erkänna att det ser bra ut, det är väldigt väl genomfört.«

Han tittade bort för en sekund och lät sina ord eka över väggarna. »Jag gillar det för att det är tyst, inte för att det är vackert.«

Ali spottade på marken och försökte sitt bästa för att inte göra ett ljud. Jag svarade inte. Jag lät den svala luften träffa min svettiga hud. Det kändes som om kyrkans svalhet skyddat oss från det helvete Rom kunde vara. Det varma, dånande, svettiga, klubbiga, avgasfyllda Rom.

»Jag känner det dock«, viskade Ali.

»Känner vad?«

»Du vet grejen, anden. Eller åtminstone andan i varje begravning och bröllop här. Alla vädjar om hjälp genom Gud i desperation. Jag vet inte vad, men jag känner något tryggt.«

Tillbaka på hotellet, beläget i ett kloster, hällde Ali upp ett glas vin intill statyn av jungfru Maria som med sina stenögon noga övervakade oss. Han smuttade, jag rökte vid fönstret. Jag duschade, borstade tänderna, drack lite vin, försökte läsa min bok, misslyckades med att läsa min bok, borstade tänderna igen i ånger och somnade snabbt efter 20 mg välbetrodd läkemedelsmelatonin.

Morgonen efter vaknade jag 30 minuter före Ali, som verkade njuta av sin skönhetsömn. Efter frukost, alla hygieniska rutiner som krävs för att överleva i stadsmiljö och en morgonbön i det lilla kapellet bredvid hotellreceptionen gick vi återigen ut på Roms gator. Solen var fortfarande barmhärtig mot vår bleka hud, men på bara en timme eller så skulle helvetet krypa tillbaka över oss. Klockan 10:30 på morgonen var livet i Rom fortfarande inget annat än vackert. Vi hade inga uppenbara planer för dagen. Med mig bar jag två vattenflaskor, solglasögon och vätskeersättning för oss båda. Ali hade cigaretter och sin bok. Vi promenerade till Roma Termini, en stor järnvägsstation fullproppad med butiker, caféer och mindre restauranger. Kaffe och kall öl kunde fylla hjärtat hos vilken 16-årig turist som helst, och det gjorde det. I tre timmar gjorde vi inget annat än att sitta

i solen omgiven av ånga och gas från alla bilar och bussar som kom in och ut från Rom. Bruset som kom från denna pulserande och alltid så levande industriella gigant störde oss inte.

tredje dagen

Edward och jag tävlar. Vem kan sno flest ringar? Det började endast med gatuhandlare och turistfällor, men vi har nu även börjat sno ifrån kyrkbutiker. Det känns som Jesus, vi motsätter oss kyrkornas kommersialisering. Och vi vill ha ringar. Vi har även snott andra objekt från kyrkbutikerna, läderband med böner tryckta på dem, krucifix, rosenkransar i formen av halsband, rosenkransar i formen av armband och rosenkransar i formen av ringar. Det är egentligen mest ringar vi snor, flera om dagen, hela tiden. Alla affärer vi går in i har ringar att erbjuda, ingen märker någonsin någonting, allt är fruktansvärt enkelt.

JURYNS MOTIVERING: Varje ord vibrerar av liv i denna berättelse om en grupp sextonåriga svenskar som driver runt mellan kloster och kyrkor i Den eviga staden. Ironiskt nog är det just genom att aldrig väja för det fula, det äckliga, det trasiga som författaren blottlägger det vackra i att inte vara som alla andra. En ändlöst fascinerande text.

VANJA JAKOBSSON

Vykort från vecka 3

MÅNDAG – DEN ROSA DAGEN

en vintervecka börjar med
snöstorm
tungta flingor
som haglande hån
mot alla som inte vill vakna

ett nytt kollegieblock
surrande kaffemaskiner
(kopiera klistra in:
jahapp-haft-en-bra-helg
gjort-nåt-kul?)
signalfel
en livsstilscoach på instagram
och hans lilla nystart

jag försöker skapa
en känsla av kontroll
dammsuger och

läser igenom uppsatser
från femte klass
väger allt jag äger i handen
frågar mig
does it spark joy

ganska enkelt egentligen
det som känns burkigt
läggs i burkar
och det som känns korgigt
läggs i en korg

går till ica kvantum
för att fastna med blicken i
golvet svarta prickar
glömma bort allt
sätta mig på en lastpall
och ta fram den lilla lappen

potatisbullar
lingonsylt
minimorötter

det kliar i skuldrorna
sprätter i benen
det måste finnas något mer
det måste finnas något annat
det här kan inte vara allt

TISDAG – DEN GULA DAGEN

som borde vara så glad
men istället blev
dagen för stuvad spenat
och äggsås

jag ligger på trasmattan
och flätar ihop ändarna
tills hjärnan läcker
ut över golvet
bokstäverna gömmer sig
i kökets skrymslen

små vandrande overaller
greppar nävar med grå slask
utanför mitt fönster
(för om dom vill
tillräckligt mycket
kommer det kanske en dag
kännas ungefär som kramsnö)

luften och vinden och vädret tyder på att
ingen har lyckats värva någon
till någonting –
ingen har blivit botad
från en allvarlig sjukdom –
ingen har vågat säga
varken ja eller nej

det är
schampo
i ögonen
en smak av tristess
i munnen
stundande bett
i sura äpplen
plastpärlor
i stuprännorna

cyklisternas reflexer
som ljusa streck
i det svarta

alla skyndar hem
under gatlyktorna
med sina kassar

(vad har folk i sina
jävla kassar?)

ska packa upp
pusta ut

fira att dom överlevt
en dag till
uppe i sina egna små idéer
om glädje
och sorg

ONSDAG – DEN ORANGEA DAGEN

alltid står den i centrum
tvunget finns den där
pang poff lillördag
in your face motherfucker

kräver hårtvätt
fruktansvärda telefonsamtal
intensiv läsning
av kurslitteratur

bryt upp bryt upp! den nya dagen gryr och
ekot: någon har i gryningen ramlat
med elsparkcykel
mitt på skanstullsbron

ska man dö
gör man det nog
på en onsdag

alla olyckliga människor
jag känner
har blivit olyckliga
på en onsdag

NASA säger att
runt 15:00 idag
ska en asteroid

passera jorden
nära, alltså på vippen till att
krascha in och utplåna allt

kul
det är nog precis
vad vi behöver

men det händer inte
för sånt händer bara inte
inte ens oss
sköra

och nu då?
vad äter man ens till middag
på en onsdag
förslag: några gamla krutonger
eller en kardemummabulle
framför bonde söker fru

vad ska jag göra sen då?
jag har redan gråtit
så jävla många gånger
förslag från google: har du testat
fysisk aktivitet
Har du testat att vara tyst

TORSDAG – DEN BLÅ DAGEN

grus och ärtsoppa
säkert regnar det

vattenglas
näsdukar
röda stressbollar
(som egentligen borde vara blå
eller kanske lila)
ett survival-kit för dom fragila

(det var egentligen inte meningen
att det skulle rimma)

jag går till främlingen i birkenstock
som frågar hur allt känns
med sympatiskt rynkade ögonbryn
en slags kärlek man utbildar till sig

sen bär det vidare
som det alltid måste göra

mot pressbyrån, pendeln
och andra platser som gör
en primärvårdens rödgråtna maskot
till lycklig ung kvinna

jag hälsar på alla jag möter
sådär med ett
tonläge som går upp i slutet
och säger
vilket-ruggigt-väder-vi-har
i ett skratt på nästan tvåhundra decibel

dom kan väl omöjligt ana
mörkrets lilla anlagda ocean
inom mig

och paraplyet blåser sönder
och spegelblank is uppför hela backen
och människor bryter benen överallt
och kanske kommer man aldrig hem

men så småningom
hör man ytterdörren slå igen
blötsnön rinna av på hallgolvet

så småningom får man äta
sina pannkakor med smör
och socker och bob hallonsylt

så småningom får man läsa
en skvallertråd
på flashback forum ifred

så småningom får man
sätta sig på en stol
och bara oro sig

FREDAG – DEN VINRÖDA DAGEN

om den var en sak
hade den varit av sammet

nötfärs mild salsa tortilla
ost sallad tomat gurka nachos
chips sourcream n' onion
surisar folköl och alla ska med

kort kort kjol
höga höga stövlar
och lite texmexkrydda
på nylonstrumpbyxorna

idag är man inte ensam
eller man är alltid ensam
men idag är man det tillsammans
med andra

det är nog en lindring
att snubbla genom
stockholmsnatten
svetten ölen och besvikelsen
alla dessa historier
alla dessa små avgrundsvrål
alla dessa små potentiella
kärlekshistorier
vid alla dessa små bord

och sen ut på gatan
för att låta tystnaden slå
emot
näshåren tvinnas av kyla
titta på stjärnorna
från folkungagatan
längta till någon lite
vackrare stans

total tillfredsställelse
och bottenlös besvikelse
om vartannat

klockan någonting går jag hem
till resterna i aladdinasken
och läser journalen på 1177
för att garantera att
känslorna inom mig
har kvar sina namn

det låter tragiskt jag vet
och nog är det
men lite roligt
också

LÖRDAG – DEN GRÖNA DAGEN

vakna vakna
det är
bästa dagen idag

och jag minns hur
det var att spanna
kardborreband
i kardborreband

känna tjugolappen
i handen
springa till tobaksaffären

köpa ett kinderägg
en regnbågsklubba
eller en sån
leksaker i en boll
man tog ur en automat
i ingången till mataffären

hur man stod och valde
många minuter
mellan den långvariga
och kortvariga lyckan

nu äter man rester till frukost
istället
måste sitta ner i duschen

för att kakelplattorna skälver
draperiet nästan kväver
en

hata allt

tittar mig i spegeln och
kanske har framtanden flyttats med en
millimeter sen igår
kanske är tinningvikarna högre idag
kanske har det skett en
smärre världskatastrof
någonstans mellan höger näsborre
och vänster

kanske har amorbbågen läckt ut
munnen blivit en odefinierad rosa fläck
kanske är ena ögonbrynet lite
högre än det andra
kanske har ena bröstet krympt
kanske är jag blekare idag

kanske är jag döende
i sorg eller sjukdom
eller bristande sex-appeal

man har så många
idéer för sig
nuförtiden

SÖNDAG – DEN KLARRÖDA DAGEN

vinklar persiennen
skrollar allt
till och med SMHI

längtar efter:
ansiktsmasker
avokadotoast med pocherat ägg
och annat menlöst hittepå jag har sett
inger känslan av lyx och flärd

längtar också efter:
att vinna något
att någon ska säga grattis
till mig
att vara den enda för någon
allt jag inte har

jag tar mig ut klockan elva
en jävla bedrift

sol i parken
neonfärgade pulkor mot vit snö
en vinter som spelar vår
familjer som äter alla mål tillsammans
med äppelbåtar tryggt seglandes
mellan dom

tänk att få vara sån igen
inte märka skillnad på halvåren

jag är så bortskämd
vad är det här för problem
pinsamt är vad det är

det är dags att ta sig samman
jag börjar sudda ut dikten
förändra hur den låter
men hejdar mig

glöm-inte-sen-i-maj
hur-det-egentligen
var

ett barn åker störtlopp
med snowracern
krossar läppen i ett träd
snoret och tårarna
som fastfrusna smulor
i ansiktet

det är en gemensam dimma
vi strosar genom
med nya grå streck
tecknade i våra ansikten
mjällflarn på kappkragen
tomhet i blicken

plötsligt är en dag slut
och en annan tar vid
men de tillhör samma jävla
gråmelerade sörja allihop

nu har det varit januari
i sju år

och snart,
snart måste det vara över

(snälla
säg att det snart är över)

JURYNS MOTIVERING: Med hjälp av små
händelser under en veckas stilla lunk åskådliggör
skribenten konstfullt hur psykisk ohälsa ter sig i
vardagen. Det är både lågmält och expressivt på
en och samma gång. Allt ligger i de väl utvalda
detaljerna.

JULIA KAPLAN

Högt gräs

MIN MAN OCH jag förtjänade inte det som hände oss den kvällen.

Vi hade hyrt ett sommarhus med tunna väggar, omgivet av lövträd. Vår son satt i en balja på gräsmattan. Havet gjorde sig påmint genom ljudet av smällande vågor långt borta.

Jag dukade bordet under äppelträden. Ovan mig glödde slingan med lyktor. Min man, Paul, såg upp från sin roman.

»När är det dags för Hugo att få ett syskon?«

Paul hade en mygga på halsen, och jag sträckte mig fram för att smälla den.

Han ryckte till.

»Är det en insekt?«

Jag bad honom att sitta still. Hans insektsfobi var värre än vanligt. Kanske var det husets fel, med sina murkna brädor och fönster som var svåra att öppna och svåra att stänga.

Jag lyckades döda myggan, och Paul andades ut.

»Jag är inte säker på att vi ska ha fler barn«, sa jag. »Allt är bra som det är.«

När vi satt oss alla tre för att äta, cirkulerade gethingarna runt våra tallrikar.

Paul reste sig upp, och tog sig för ansiktet, medan han svor.

»Jag kan inte få i mig något.«

Så vi klädde vår son och begav oss in till den närliggande kuststaden, för jag ville göra Paul glad igen.

Jag körde bilen, och Paul skötte radion, och han sa:

»När vi var unga ... talade vi alltid om många barn.«

»Vi talade om allt möjligt«, sa jag. »Ett eget hus. Resor som inte blivit av.«

Paul såg ner på sina händer. Jag svängde ut på grusvägen som löpte längs vattnet.

»Fler barn skulle göra mig lycklig«, sa han, men ändrade sig sedan: »Det skulle göra oss lyckliga.«

Jag ville inte ligga i ett vitt förllossningsrum. Inte sitta i soffan fler nätter och amma ett skrikande barn. Hugo skulle börja förskolan och jag ville vara där för honom. Så bra jag kunde.

»Det kommer inte ske«, sa jag.

En spindel kröp över Pauls arm. Han kved till.

»Stanna bilen.«

Jag bromsade. Han drog ner rutan, och jag lyfte ut spindeln. Bakom oss på den enfiliga vägen väntade bilar i kö.

Han grät då, och jag höll om honom. I baksätet började även vår son snyfta.

»Jag har alltid velat ha en familj«, sa Paul, medan han vevade upp rutan. »Det har varit det enda som varit viktigt.«

Jag sträckte armen bakåt för att lugna Hugo.

»Du har redan en familj, som inte kommer få någon middag om vi inte skyndar oss.«

Jag fortsatte köra, och Paul skruvade ner radions ljudvolym tills musiken knappt gick att uppfatta.

»Vi kan nog få fler barn, varför inte ...«

Denna kväll var sista gången vi skulle ha den här diskussionen. Paul skulle aldrig ta upp ämnet igen.

»Du förstör kvällen med ditt tjat«, sa jag.

Jag parkerade bilen och vi klev ut, medan havsbrisen slet i våra kläder och vårt hår. Paul lyfte upp Hugo i famnen.

»Det är för Hugos skull. Så att han ska få ett syskon.«

Vi slog oss ner vid ett av borden som stod på den tegellagda marken.

Hugo satt på en vanlig stol, för det fanns inga barnstolar att tillgå. Vi beställde, och fiolmusik

spelade, och runt oss skrattade sällskap av semesterglada restauranggäster.

»Om du inte ändrar dig«, sa Paul, »kommer mitt liv inte bli som det var tänkt.«

Han hade rätt; hans liv skulle inte bli som han tänkt sig. Men inte av den anledningen han trodde då.

Jag mötte hans blick ovanför det fladdrande ljuset.

»Lämna mig i så fall«, sa jag.

Han ställde ner glaset på bordet med en smäll.

»Så du älskar mig inte? Är det därför du inte vill ha fler barn?«

Några av gästerna sneglade åt vårt håll.

En skalbagge kröp över Pauls ansikte. Jag sa inget, men han kände själv dess ben kittla mot kinden.

»Ta bort den.«

Jag rörde mig inte.

»Snälla.« Han slöt ögonen. »Hjälp mig.«

Skalbaggen var grönsvart. Jag hade havet i ryggen. Silverkedjan jag bar skar in i halsen.

Hugo satt inte längre vid sin plats.

»Om du inte tar bort den ...«, sa Paul.

Jag la armarna i kors. Skalbaggen hade tagit sig uppåt mot hans ögon och vidare över hans kindben mot högra örat.

»Det är bara en insekt«, sa jag.

»Du vet att jag är rädd.«

Det hade varit så enkelt att sträcka ut handen och ta bort skalbaggen.

»Det är jag som är rädd. Du var med på sjukhuset, dessa fruktansvärda dygn, och nu är det som att du glömt. Varför skulle vi ha tur igen? Det måste finnas någon gång då turen tar slut.«

Skalbaggen letade sig närmare min mans öra, och Paul vågade inte röra sig.

»Ta bort den först«, sa han, »jag kan inte uppfatta vad du säger när den sitter där.«

Servettyget var strävt mot min hand.

»Det är mitt liv du är beredd att riskera.«

»Jag kan lämna dig«, sa han.

Jag grät, och sedan grät jag inte, och jag sa:

»Var är Hugo?«

Vi förtjänade inte att springa över klipporna och skrika efter vårt barn. Vi förtjänade inte att bli kappsprungna av en restauranggäst, som sett ett barn doppa fötterna i havet.

Vi förtjänade inte att vada genom vågor, skrikande tills halsen brände av saltvattenstänk, och solen bländade ögonvråerna, och inget barn syntes till.

Framför allt förtjänade vi inte att stå i ett skogsbryn, medan räddningstjänsten drog upp vårt barn och la honom framför oss med slutna ögon.

Det var fullt av syrsor i gräset runt oss. Trollsländor och skräddare rörde sig över havsytan, och knott retade våra ansikten.

Men Paul stod där helt stilla, omgiven av kryp, och lånade ut sin hud till myggorna, som ville åt hans armar, och myrorna som kröp över hans ben. Vår son var död, och min man hade inte längre något i denna värld att vara rädd för.

JURYNS MOTIVERING: Redan från början vet vi att det inte kommer att sluta väl, men genom den vibrerande närvaron håller författaren läsaren i ett järngrepp hela vägen till den tragiska upplösningen.

AMELIE

TOTTIE MATOUSEK

En bukett med nejlikor

DÖDA KROPPAR LEVER inte, men de pratar fortfarande. De berättar historier med sina stängda munnar, de bygger konstverk med sina stela händer. De inspirerar oss efterlevande, vi som finns kvar, vi som vill lämna våra hemstäder men aldrig kunnat. Jag tänker på min mor nästan varje dag. Sanningen kommer alltid fram, sa Jan Huss, teologen som långt innan jag var född kritiserade påvemakten. Han brändes dock på bål, så sanningen kanske inte alltid är uppskattad trots allt. När jag ser in i dina ögon hoppas jag ändå att hennes sanning ska komma fram en dag. Mitt barns mormor, din fru, ljuset i det mörka höstmörkret. Varannan vecka när jag sitter såhär, mitt emot dig och din gröna fåtölj, blir jag påmind om hur allt brukade vara. Livet före boendets vita väggar,

långa korridorer och golv gjorda av något annat än trä. Det luktade unket i ditt rum förra veckan, men nu doftar det svagt av rengöringsmedel. Du frågar vilken dag det är och jag svarar att det är söndag. Jag kommer på mig själv och lägger till att det är fyra på eftermiddagen. Du är först förvånad över att det inte är morgon, men sedan vrider du på huvudet och tittar trött ut genom fönstret.

Jag passar på att ta fram den stora papperskassen. Jag tar fram tandkrämstuben, schampot, näsdukarna och lägger dem i ditt nästan tomma skåp i badrummet. Kontaktpersonen sa att du bara behövde tandkräm, inte tandtråd, men jag lägger in ett paket trots allt. Jag vet ju att du inte kommer att kunna använda den, och att personalen inte kommer lyckas hjälpa dig. Jag vet ju också att du bär tofflor varje dag – det gör alla här – men jag har köpt fler strumpor med halkskydd ändå. Du frågar vad jag gör och jag svarar, extra högt och tydligt, som jag alltid gör när jag fyller på i ditt badrum. Du tycker att det hela är lite onödigt, att du ändå kan gå och köpa det själv sedan. Det hjälper inte att jag förklarar var du är längre, du kommer att glömma bort det snart. Du tror samma sak som de flesta brukar tro: att du är på sjukhem, pensionat, kanske rentav i ditt eget hem. Kanske är det bra att

mamma inte lever längre och behöver se dig såhär. Jag vet vad du hade tänkt om hennes död. Hon föll mellan stolarna, skulle du ha sagt. Du använde ofta det uttrycket när du ville beskriva gråzoner i livet. När jag hör det uttrycket nuförtiden tänker jag att det fanns inga stolar till att börja med. Var det personalbristen som ledde till hennes död? Var det bristen på resurser som ledde till att hon inte längre finns här hos oss? Men det är inte de frågorna du ställer till mig, för du kommer aldrig att veta vad som hänt. Varje gång du ställer frågan är det första gången för dig och andra, tredje eller fjärde gången för mig. Men det gör inget den här gången. Det gör inget längre.

Du frågar:

»Var är hon?«

Jag ljuger, allt för van, allt för snabbt. »I affären.«

Jag ser den gråa gravstenen framför mig. De nyplanterade liljorna.

»Åh«, säger du och funderar en stund. »Kan du...« Rösten avtar.

Jag lutar mig närmare. Det brukar vara någonting oändligt sorgligt med dina tankar som aldrig avslutas. Dina ord som aldrig yttras och dina budskap som aldrig når världen. Den här gången

hittar du tillbaka till den röda tråden och lyckas avsluta din fråga. Jag kan inte låta bli att le, för jag vet redan vad du kommer säga.

»Kan du hälsa henne att det är slut i skafferiet?«

Hon är död och ingenting jag säger kan få dig att begripa, eller komma ihåg, just det.

Jag tittar in i dina varma, bruna ögon och känner svaga smilgropar formas i mitt ansikte. Vissa saker förändras aldrig.

»Är det punschrollarna som är slut?«

Du svarar med samma leende som jag. Samma leende som jag ärvt av dig och som Sanna ärvt av mig. Vissa saker lever alltid vidare.

»Precis så.«

Så jag går till ICA Maxi, hälsar på vägen ut på en av demensboendets undersköterskor likt en stamkund hälsar på sitt favoritcafé. Två gånger i månaden är jag på äldreboendet. Ändå tillhör jag en av dem som kommer ofta. Det var Emilia, mamman till min dotter Sannas bästa vän, som rekommenderade det här boendet. Jag litade på hennes omdöme – hon arbetade som undersköterska i sju år innan hon bytte karriär – när jag fick höra om hur svårt det är för personalen. Det är timvikarier som kommer och går, sjukskrivningar, vabb, övertid. Anhöriga som skriker, är passivt aggres-

siva, klagar på den undersköterska som tagit hand om deras förälder. Allt för att vederbörande kanske inte hann städa den boendes rum en extra gång. Så ja, jag litar på hennes omdöme. Men varför gör det fortfarande så ont att se honom, trots att jag försökt ge honom det bästa äldreboendet jag kunde hitta? Som mycket annat i livet är gråten inte oväntad, men kommer på fel plats och tid och rum. I de flesta fall lyckas man ta sig samman innan någon ser, eller inte ser, eller ser men inte låtsas om det, för att det här är Sverige. Jag fyller kundkorgen med punschrollar, delikatessbullar och alldeles för mycket för att vara normalt en tisdag klockan fjorton. Jag orkar inte bry mig om kassörskans nyfikna ögon. Hon tittar men säger ingenting. Det prasslar medan jag lägger ner varorna i plastpåsen, och på vägen tillbaka slår det mig hur svårt det skulle vara för dig att gå hit. Du skulle inte komma ihåg vägen tillbaka, eller hitta till ditt rum. Den fyrsiffriga koden som står skriven ovanför avdelningens lås skulle vara för svår för dig att knappa in rent tankemässigt. Vissa dagar hittar du den där röda tråden lättare än andra dagar.

»Jag har någonting till dig«, säger jag och sträcker ner handen i den vita ICA-kassen.

Jag tar upp ett paket och placerar det i dina upp-

åtvända händer. Händerna som stöder sig mot benen, mot knäet, dessförinnan knäppta fingrar mot magen.

Du skrockar. »Tackar, tackar.«

I detta ögonblick minns du inte längre. Du minns inte att det var mor som skulle vara på ICA. Men du minns fortfarande henne.

»Kommer vår unga bordsdam?« säger du finurligt medan du försöker öppna paketet.

Jag minns att du brukade säga det under mina tonår, alltid med glimten i ögat. Jag vet inte hur det började. Det var före demensen, långt innan. Vissa människor har alltid glimten i ögat och ett vagt leende på läpparna. Är mannen framför mig fortfarande min far?

»Här«, säger jag, lutar mig fram och river av plasten. Jag är i hemlighet lättad över att du äter, även om det är lite, för likt de flesta här har du magrat. Aptiten är försvagad och likaså kroppen.

Du har glömt att du frågat om mamma ska hålla oss sällskap. Hallongrottorna smular sig i din hand medan jag håller upp den färdigblandade saften. Jag vill inte stjäla den energi som finns kvar genom att låta dig gå mot handfatet och fylla karaffen med vatten. Men mitt i allt detta vet jag att du inte glömt henne, för hon är där, långt inne i

ditt inre. Jag önskar så djupt att hon inte vore död. Hon hade kunnat ha tio bra år till, kanske femton. Om hon varit i livet hade hon fått ut Sanna från den där skolan för redan två år sedan. Mamma sa alltid att det var någonting med barnen som gick i den där skolan. Någonting med lärarna, någonting med rektorn. Någonting som inte fungerade. Ett system som inte fungerade. Mamma, tänker jag en gång till. Ordet känns tafatt i min mun. När blev jag ett barn igen? När hon dog, tänker jag. Men hon dog långt innan hjärtat stannade. Hon var död redan innan hon kom till akuten den där söndagseftermiddagen i april. Det var helg, trycket var högt på den personal som redan var där. Det ryktades även att de fått in ett barn, ett barn med allvarliga skador, via helikopter från skärgården. Mamma bedömdes som tillräckligt frisk och skickades tillbaka, men hon hann aldrig hem. Den avdelning hon fyrtio minuter tidigare besökt med fötter som bar henne dit, med ben som kunde gå och springa och dansa, var nu den plats hon bars in på bår. Om det är någonting jag lärt mig så är det att tiden är knapp och att tiden kan stjäla allt – ens puls, andning, liv.

Det är söndag och vi går längs gångvägen till kyrkan. Den här helgen hänger Sanna med på besöket. Jag vill säga att allting förändrats för henne på ett halvår. Kanske har det gjort det. Kanske inte. Sanna hade underkänt i tre ämnen förra terminen. Hon saknade behörighet på den preliminära antagningen, vars besked kom i april förra månaden. Det knäckte henne. Jag har aldrig sett henne med ångest inför ett prov förut, men den här veckan hade hon flera improv. Klarar hon inte detta blir det svårt. Svårt med gymnasiet, behörigheten, framtiden. Alternativen är flera. Kommer hon behöva gå om ett år? Det var ett tungt år för oss alla, inte allra minst för Sanna. Mormor som dog, morfar som några månader därefter flyttade in på äldreboende. Sanna som mitt i allt kaos såg sig själv i spegeln och möttes av någon annans blick. Hon såg alltid sig själv som ett omdöme, ett adjektiv. Hon såg sig själv som lat eller trögtänkt eller intelligent. Hon fångades inte upp mellan nerklottrade skolbänkar och vikarier och sjukskrivna lärare. Samtidigt var jag frånvarende; mer än vad jag vill erkänna för mig själv. Jag blickade hela tiden tillbaka på hur jag gått genom vita korridorer och patienter med liggsår och stressade timanställda och tänkt: hur kunde

jag låta mamma hamna här? Jag gick och trevade i fotstegen av den mor som lät sig skickas hem, som jag lät skickas hem.

Sanna tittar på mig med lika trevande blick. Hon vet vad jag tänker på.

»En dag kan det bli bättre. Ingen ska behöva skickas hem såsom mormor.«

Jag nickar, jag förstår, men känner det inte i min kropp. Jag försöker föreställa mig någonting jag aldrig upplevt. Men hon lägger armen runt min axel och tittar på gravstenen framför oss. Liljorna har växt fint sedan förra gången jag var här. En bukett liljekonvalj håller mamma i på bröllopsfotot som står i deras lägenhet. Lägenheten som trots alla prylar känns tom utan dem i livet. Numera fylls min egen våning fortfarande av kondoleansblommor – diverse buketter med nejlikor och ljusa snittblommor. Det river i mig, trots att det var åldern som ledde pappa hit. Han fick en infektion för sex veckor sedan och jag visste att den här dagen skulle komma förr eller senare – jag var på något sätt förberedd. Med mamma var det aldrig samma sak, det hade gått att förhindra. IVO-anmälan fick henne aldrig att komma tillbaka till oss. Ett försök till upprättelse, men ingen livsförklaring.

Jag tittar på gravstenen framför mig medan Sanna tar min hand. Det är ingenting hon gör särskilt ofta, men kanske tänker hon likt jag på hur deras kroppar ligger bara två meter under oss.

JURYNS MOTIVERING: Med utsökt gestaltning skildrar författaren hur livet är för de som lever kvar när älskade anhöriga rycks bort eller försvinner in i demensens dimmor. Den vardagliga kärleken som vi alla kan känna igen ger läsaren tröst och tillförsikt.

KARNA MÅRTENSSON

Tankar under päronträdet

I TRÄDGÅRDEN TILL huset min pappa nyligen ärvt står ett väldigt päronträd, med tätt växande blad och gyllengul frukt och grenar som breder ut sig över himlavalvet. I eftermiddagsljuset kastar trädet sin skugga över den blårandiga, finvirkade filten jag täckt augustigräset med. Jag lägger mig på rygg – skarpa grässtrån tränger envist igenom textilen och kittlar min hud – och sträcker upp armarna mot den molnfria himlen, den tomma kanvas trädgrenarna lämnas att fylla. Konturerna av blad, frukt och grenar, lätt dansande med sommarbrisen, ramar jag in till en tavla med fingrarna, blundar med ena ögat för att suddas ut de bullriga människorna i periferin. Som liten brukade jag föreställa mig att de döda befann sig där uppe bland molnen. Kanske befinner sig farmor där nu, ung

och stark som på de gamla fotografierna, spelande på harpor och dansande med änglar. Jag flinar åt tanken. Nej, farmor var aldrig den som trodde på livet efter detta, och fanns här någonsin en gud, hade hon sagt, så måste hon rimligtvis ha lämnat för längesedan. Alldeles oberörd hade hon låtit när hon sa sådär – knaprat på en lavendelskorpa och tittat ut genom köksfönstret, som om vi befann oss bortom räckhåll för all världens ondska. Aldrig lät farmor sig skrämmas av tillvarons grymma obegriplighet. Aldrig lät hon sig bekymras av det som var bortom hennes kontroll. Och jag, jag har tillbringat sommaren med att brottas med förgängligheten.

Det hela började på studentdagen, några veckor efter det sista av farmors helvetesbesked. Dagen i sig hade dock varit en glädjedag, full av solsken och sång, cigarrer och öl, gyllene lockar och klänningar med brodyr. Vi allesammans hade sprungit ut genom portarna, skrikande och sjungande, och mötts av dunkande musik, gul-blå konfetti och en svettig flock föräldrar. Men i klungan av unga, brinnande själar mitt i sin storhetstid, hade en outhärdlig känsla av meningslöshet sköljt över mig. Jag hade sett på de starka, hoppande människorna omkring mig, tänkt att de enkelt kunde misstas för

odödliga. Det hade slagit mig att vi allesammans snart nog skulle gå upp i intet och våra avtryck suddas ut. Jag hade fortsatt att hoppa i gul-blå konfetti till dunkande musik.

För att fly undan de skarpa solstrålar som bryter fram mellan grenarna lägger jag hakan mot axeln, fäster blicken på min syster på altanen, otåligt svingande runt altanpelaren i väntan på att kusinerna ska bli klara med att sätta upp kubbpinnarna. Runt och runt svingar hon; solblekta lockar yr i vinden och silver runt armar och hals blänker och slocknar, blänker och slocknar. Min syster har en sådan retfull, uppenbar och obestridlig skönhet, en sådan skönhet som slår emot en som den varma, kvava luften på andra sidan av en bastudörr, så att jag varje gång jag betraktar henne fylls av en intensiv känsla av beundran och avund. Jag minns att farmor brukade säga, fundersamt och bekymrat, att till skillnad från hur det var på hennes tid så var nuförtiden alla flickor vackra. Sedan hade hon tittat noga på var och en av oss, lutat sig aningen framåt i fåtöljen som tidigare prytt altanen – fåtöljen som var hennes och som luktade vaniljtivål och cigarettrok – och så hade hon sagt att vi inte fick lägga alltför mycket vikt vid att vara vackra, att vi för vår egen och våra döttrars skull inte fick

glömma att utveckla intellektet; detta var åtminstone aningen mindre flyktigt och skört, och det var hos det den verkliga makten låg.

Jag rör blicken mot pappa som tillsammans med min faster sitter i hammocken i trädgårdslandet, med ryggen mot den ofärdiga kubbplanen. På sätt och vis ser han ut så som han alltid gjort: lång och gänglig, med trädgårdstoffer och en aningen uppknäppt skjorta, en glimt i ögat och ett finurligt leende på läpparna. Men på senare tid har han fått nya linjer i ansiktet och det grå har nästan slagit ut det bruna i hans hår. Jag betraktar honom med tom blick. Någon dag snart kommer det grå att härska, och rynkorna att sprida sig, och kroppen att stänga av som ett trasigt maskineri. Kanske kommer lederna ständigt att värka och de stora stunderna att falla i glömska, så som hände farmor. Någon dag snart kommer han att vara borta. Jag själv kommer att bli äldre och gråare, bittrare och visare, tills dess även mina leder värker och mina stora stunder faller i glömska. Och medan jag förruttnar kommer även päronträdet att vissna till döds, och solen att slockna kort därefter. Det känns som om det alltsammans redan har hänt.

Jag skakar bort tanken, rör blicken över de ljusa blommorna i rabatten. När jag närmare betraktar

skicket på farmors avhållna trädgårdsland sköljer en våg av skuld över mig. Vi hade lovat att sköta om det när hon själv inte längre kunde. Nu är jorden torr och täckt av ogräs, eftersom vi allesammans mist orken. Huset där hemma borde vara översvämmat av tårar, tillhörande min pappa och syster. Mig har det ännu inte kommit någon tår ur. I stället har jag befunnit mig i ett slags apatiskt tillstånd, oåtkomlig för omvärlden och långt borta från livet, alienerad och förlorad. Jag vänder bort blicken mot kubbplanen.

Alla pinnar har placerats och leken är igång. Arga skrik och lätta skratt fyller luften i trädgården; bara under päronträdet är det stilla. Pappa vinkar åt mig att vara med. Jag skakar lätt på huvudet och hoppas att han ser, pressar mig närmare marken och låter grässtråna skrapa mot tyget på klänningen. Även som barn såg jag hellre på än var med i leken, såg de andra barnen springa på fjäderlätta ben och kände den oförklarliga tyngden i mina egna. Jag föredrog att läsa om äventyrliga eskapader över att utföra dem, att låta andra gå före i kön över att komma fram först och att lyssna över att prata. Farmor hade beundrat mitt tålmod men ängslats över min passivitet, uppmanat mig att göra mig av med den. Ibland måste

man be om mer än vad man får, hade hon sagt. Nu tycker jag mig kunna se henne stå i köksfönstret, lägga en vit hårslinga till rätta bakom örat och le så som hon alltid gjort, som om svaren på livets alla frågor låg tryggt förvarade bakom hennes mörka irisar.

Men så slår minnet av henne hjälplös liggande på sjukhussängen ner som en blix. Jag minns beniga fingrar korsade över den tunna, ljusa filten och vitt hår svept som en gloria över kudden. Jag minns att jag önskade att jag aldrig gått in, aldrig fått se henne fullt sådär liten och svag. Det måste ha gjort för ont att lyfta mungiporna, men ögonen hade lett varmt mot mig när jag med tunga steg och en envis klump i magen klivit in i rummet och slagit mig ner på stolen intill britsen. Allt hade känts så fel. Inte skulle väl farmor – min klipska, goda, kraftfulla farmor, inte skulle väl hon ligga tunn och sjuk på en sjukhusbrits resten av livet. Inte skulle väl ett sådant mäktigt liv sluta på det där viset, med väsande livsmaskiner och vitklädda främlingar med kliniska leenden. En tår hade fallit från ögonvrån och trängt in i yllet på koftärmen. En benig hand hade placerats på min och jag hade för första gången vågat lyfta blicken och se på henne. Med tårfyllda ögon hade jag skakat på huvudet

och med darrande läppar uttalat orden: *Allt är fel*. Hon hade tryckt till om min hand, släppt taget och pekat mot blyertspennan och anteckningsblocket på nattduksbordet. Jag hade räckt över penna och papper. Långsamt och darrigt hade hon tecknat ner något och räckt över blocket. *Allt är i sin ordning, mitt barn*, lyste mot det vita underlaget.

Det har varit en omvälvande sommar. Jag har vuxit ur mina gamla kläder. Skorna har blivit plågsamt trånga, men jag har inte velat göra mig av med dem. Världen har krympt och människorna i den likaså. Så jag har tittat ner i marken när jag gått, inte varit redo att se förändringen i vitögat. Allt det självklara har jag tvingats ifrågasätta. Allt det jag vetat har jag tvingats lära mig på nytt. Kunskapen är inget träd; den är en trasslig skog med igenvuxna stigar. Försiktigt ska jag ta mig fram bland täta buskar, få stigen att träda fram, bara för att åter fyllas med lite av det ogräs som bott där förut. Försiktigheten ska avta och jag ska springa. Jag ska lyfta på hakan och se den grånade världen breda ut sig framför mig, se till att färglägga den på nytt.

Jag hör snabba fotsteg och känner snart en hand om mitt ben. Min syster slår mig lätt på vaden och ber mig komma bort och spela kubb. Jag nickar

trött och sätter mig upp, säger att jag kommer alldeles strax. Med en suck lämnar hon mig ensam och ansluter med skuttande steg till de andra på kubbplanen. Jag lyfter blicken en sista gång, mot tätt växande blad, gyllengul frukt och grenar som breder ut sig över himlavalvet. Jag rotar i fickan efter papperslappen jag sparar, viskar tyst för mig själv: *Allt är i sin ordning.*

JURYNs MOTIVERING: Med en jagberättares utsiktspunkt från familjekretsen i en förfallen trädgård gestaltas vackert och psykologiskt övertygande en betraktande ung människas mognad genom den både plötsliga och gradvisa insikten att åldrande och död är ofrånkomligt i livet.

EMILIA PIOTROWSKA

*På motorcykeln, alldeles
för nära helvetet*

VI ÄR FÖRLORADE. Både du och jag vet det, vi har läst om det, hört det, känt det. På domedagen kommer vi inte ha någon som helst ursäkt. Och ändå sitter vi tryckta mot varandra på din farbrors motorcykel i hundrasjutton och en halv kilometer i timmen utan hjälmar. Mina händer på din midja, dina ögon på den öde landsvägen. Det blir knappt värre än såhär.

»Vad var hastighetsgränsen nu igen?« frågar du utan att vända dig om.

»Nittio, tror jag. Det är ingen som ser oss. Kör på.«

Du ökar till hundratjugo. Mätaren pekar mitt på siffran, inte en millimeter åt fel håll. Gatlyktorna är ett långt pärlband framför oss mitt i allt det kol-svarta, en efter en hamnar bakom oss istället med

en puls som är betydligt stadigare än någon av våra.

»Det borde vara en bensinmack längs vägen om någon halvtimme«, nästan skriker jag för att höras över motvinden. »Vi kan stanna där och tanka. Köpa mat. Eller hjälmar, kanske.«

»Min kusin hade alltid hjälm på sig när han körde och han dog ändå. Bättre att köpa mat, i så fall.«

»Okej. Börjar du bli hungrig?«

»Ärligt talat fryser jag mest.«

Dina bara händer har klamrat sig fast vid styret så länge att bara stelheten får dem att ligga kvar. Om jag hade nått fram hade jag lagt mina egna på dem, kanske gnuggat dem försiktigt som jag har gjort så många gånger förr.

»I helvetet blir det varmt, åtminstone«, konstaterar du.

»Det blir det.«

En ekorre springer över vägen bara några meter framför oss. Du svär för dig själv – jag har aldrig hört dig göra det förr – och blinkar några gånger som för att tvinga ögonen att hålla sig öppna.

»Jag kan köra efter bensinmacken. Du är trött.«

»Mm.«

Hittills har landsvägen varit nästan helt rak. Nu ska du svänga för första gången i såhär hög fart.

En kompis lärde dig köra, men jag frågade aldrig om du fick något körkort också eller om du inte hade råd. Antagligen är det säkrare att inte veta. Jag hade inte velat gå in genom helvetets portar utan dig, så jag tar ett fastare tag om din påfågelblå regnjacka och kniper ihop ögonen. Kurvan drar oss inåt så fort att cykeln skriker av skräck. Du drar efter andan, vrider styret med vitnade knogar och andas inte ut förrän vi kommit ut på andra sidan.

»Förlåt«, ropar du med darrande röst.

Det spelar någon roll när du är precis framför mig. Ditt hår ser ut som en skugga, likadant i kolmörker som under en stark lampa och det enda som är sig likt sedan i morse. Även om jag inte kan se det har de två översta knapparna i din skjorta antagligen knäppts upp – du brukar pilla på dem när du är nervös, så ofta att hålen blivit för stora för knapparna – och mina föräldrar säger att det inte är anständigt, men det är ingen idé att förklara för dem att det bara är vackert. Oavsett finns det inte längre något att förklara för dem. Jag vet inte om jag borde vara glad eller vilja gråta.

»Bensinmacken är till vänster«, säger jag efter några minuter. »Du kan svänga där framme.«

Du nickar och gör som jag säger. När motorn tystnat glider du av sadeln och tankar. Ser ut som

om du gjort det tillräckligt många gånger för att rörelserna har blivit automatiserade, även om du mumlade precis innan vi satte oss på cykeln framför ditt hus att du knappt visste hur man gjorde. Ösregnet har rätat ut dina egensinniga lockar och klistrat några slingor mot pannan. När du blir klar tar jag dina händer och försöker gnugga dem varma, fastän mina fingrar värker när jag sträcker på dem.

»Ska vi gå in, då?« frågar du.

Vi måste se helt förstörda ut. Kanske är vi det också.

»Visst.«

Lamporna inuti butiken lyser så starkt att jag måste titta ner i golvet när vi går in. Dina andetag precis bredvid mina, så nära att jag vill ta tag i din hand. Det går inte. Istället gömmer vi oss mellan två hyllor fyllda med mat. Smörgåsar i blänkande plastförpackningar i ena änden, yoghurt och chokladmjölk i kyldisken mittemot.

»Vad ska vi ta, då?«

Du rycker på axlarna. Försöker tvinga ögonen att fokusera.

»Vatten har vi, hur som helst. Vi borde nog lägga pengarna på något att äta.«

Tyst räknar vi sedlarna vi fick med oss på väg ut ur huset. Önskar att de räckte till något mer än en ostsmörgås var och att tanka en gång till. Den där beslutsamheten i ditt ansikte, med ögonen smalnade till rovdjursspringor och spända käkar, verkar ha runnit av dig. Kvar är den flackande blicken du hade hemma.

»Är du säker på att det här var en bra idé?« viskar du så tyst att jag knappt hör dig över kyldiskens brummande.

Vad jag önskar att min hand hårt förankrad i din vore ett alternativ.

»Vad menar du?«

Du försöker göra en svepande gest med handen, men det är nästan bara handleden som rör sig.

»Allt det här. Om vi ska lida i evighet bara för att åka tills vi kraschar ...«

»Ärligt talat tror jag att vi var förlorade ändå. Att ångra sig nu skulle inte hjälpa.«

Och det måste ändå vara bättre att vara lycklig i åtminstone en adrenalinrusig natt än att släpa sig igenom livet bara för att hamna i helvetet? Eller gör det bara lågorna ännu mer outhärdliga och evigheters evighet ännu längre?

»Ska vi betala?« frågar du för att vi ska slippa tänka mer.

»Visst.«

Vi börjar gå mot kassan med varsin vissnande smörgås i handen. Mannen bakom disken kan inte vara mycket äldre än oss. Tjugo, kanske, nynnär i falssett på någon melodi jag inte lät mig själv lyssna på när jag var liten för att inte hamna i. Mina föräldrar skulle ha kallat honom demonisk där han står, något annat kan man inte vara om man uppskattar något så orent och penslat himmelsblå ögonskugga på ögonlocken. Han vinkar oss närmare med blänkande ringar och slänger en blick ut genom fönstret.

»Är det eran motorcykel?«

Du ger honom smörgåsarna.

»Ja, vi har precis tankat den.«

»Har ni inga hjälmar?«

Ditt hår, blöta testar från hårbotten hela vägen ner till nyckelbenen, svarar istället för dig.

»Ni vet att ni måste ha det.«

»Mm.«

»Förresten borde ni inte sitta två stycken på den där cykeln, den är alldeles för liten. Det är bara en tidsfråga innan någon ramlar av och skadar sig.«

»Vi kan inte direkt göra något åt det nu.«

Han börjar trycka på kassaapparaten. Granskar dig uppifrån och ner, från de blöta gymnastik-

skorna till de uppkavlade jeansen och de två uppknäppta knapparna i skjortan med mönster av solar och månar. Ända upp till dina ögon. Frågar han om körkortet nu kommer avgrunden sluka oss.

»Ni måste ha hjälmar. Jag kan inte släppa iväg er annars.«

»Varför inte? Vi klarar oss.«

Både du och jag vet att vi kanske inte kommer det. Den sortens saker är inte viktiga när man kommer brinna så länge att man inte kommer kunna minnas något innan dess, eller något efteråt.

»Därför att det är olagligt att köra utan och jag vill inte att ni ska dö. Köp varsin hjälm, bara, så blir det inte lika livsfarligt när någon av er ramlar av.«

Som om dina tre sedlar och mina fyra skulle räcka.

»Men min kusin åkte alltid med hjälm och han dog«, säger du.

»Men vi kommer ändå hamna i helvetet«, säger jag.

Tystnadens ekande hjärtslag kastar sig över oss. Mannens blickar ut över den nästintill tomma parkeringen, tittar på motorcykeln vars klarröda färg blivit kall i de blå gatlyktornas sken. Det är väl ingenting de förbereder en för på jobbet, att man

en trött oktober natt ska stå öga mot öga med förlorade själar som bara ville tanka sin stulna motorcykel.

Jag flätar ihop fingrarna bakom ryggen och trycker dem mot varandra så hårt jag kan. Det känns som att sitta fast. Och du står darrande nära med både håret och ögonen långsamt droppande när du skjuter alla våra sedlar över disken som en tyst förklaring om att vi inte kan göra något mer än att försöka överleva.

»Vems motorcykel är det egentligen?» frågar han.

Du kan inte se honom i ögonen.

»Min farbrors.«

»Stal ni den?»

»Ungefär.«

Han nickar och ger oss våra smörgåsar.

»Vart är ni på väg?»

»Bort.«

Det brukade vara ett ord vi tyckte om, fram tills att vi märkte hur »bort« egentligen bara är svängar i ett hungrigt mörker.

»Så ni har rymt?»

Långsamt, som om du inte tyckte om att tänka på det på det sättet, nickar du.

»Vart ska ni?»

Jag tvingar mig själv att titta på honom. Ögonen påminner mig lite om dina, också så mörkbruna att de borde verka svarta när solen gått ner. Dina är vackrare. Även när du tittade ner i bordet under middagarna med våra familjer och borrade in naglarna i handflatan för att tänka på den sortens smärta istället, även när du räknade våra pengar precis när vi bestämt oss för det här och ruskade på huvudet för att du visste att det inte skulle räcka till en bråkdel av det vi hoppats på.

»Ingen aning«, svarar jag. »Det spelar ingen roll.«

Mannen nickar, går fram till en hylla fortfarande nynnande på samma sång och tar ner två kritvita hjälmar som ligger bredvid varandra högst upp. Egentligen är det nog inte nynnandet som gör honom demonisk. Snarare beslutet han tagit – att bara titta på medan vi bränner varandra till aska. Eller så är det bara mänskligt.

»Ni kommer inte hamna i helvetet«, säger han och skjuter över varsin hjälm åt oss.

Han tar upp ett kort ur fickan och knackar in koden i läsaren, knycklar ihop kvittot till en boll som landar i papperskorgen flera meter bort.

Dina ögon är rödkantade och flätorna jag gjorde på dig precis innan vi somnade igår kväll går

knappt att känna igen. Så vacker att jag drar dig hela vägen fram till mig och trycker dig mot mig så hårt jag kan fastän mannen står precis framför oss och måste förstå allt.

Han säger inget och där han står med något levande ljus i de mörka ögonen kan jag inte riktigt förmå mig själv att kalla honom en del av helvetet, inte när han köpt hjälmar åt oss utan att fråga vad som jagade oss så långt bort från allt som borde vara vårt. Kan jag kalla oss förlorade, då? Om vi bara skrumpnat ihop och blivit sköra som blommor inklämda mellan böckernas budord?

Du verkar falla samman när jag sätter hjälmen på ditt huvud. Darrande axlar mot mina händer. Och jag älskar dig. Vet inte hur jag kunnat göra något annat. Egentligen får jag väl inte tänka den sortens saker, men hade du hamnat i helvetet ensam hade jag gått ner för att hämta dig oavsett hur hårt elden skulle bränna. Jag skulle leda dig så långt från lågorna och den som störtat sig dit att vi skulle kunna glömma dem. Och jag skulle aldrig vända mig om.

JURYNS MOTIVERING: Stämmingsfullt och dramatiskt beskrivs en ödesmättad afton som inleds i förtvivlan, innan en oväntad hjälpare styr berättelsen mot en strimma av hopp. Förtätade ögonblick greppar tag om läsaren i en text där allt står på spel.

